

DUŠAN MRAMOR? NE, HVALA

Finance so objavile imena Dušana Mramorja kot kandidata za finančnega ministra pozdravile. Uredniku je sicer namenil naslov »Stokrat boljše od Križaniča«, kar se sliši nekako tako, kot da vaški pijanček reče: »Res sem staknil cirozo jeter, a k sreči nisem fasal raka.« A, šalo na stran, popolnoma razumem Franklov argument. Ob danem volilnem izidu in dani koaliciji Dušan Mramor res ni najslabša izbira. V forumski debati ob ugotovitvi imena novega ministra sem zapisal: »V to koalicijo, v ta program in to vlado ne more noben normalen, opravilno sposoben kandidat za finančnega ministra.« Mramor me je tu demantiral.

In, dane bo nesporazuma. Dušan Mramor je nedvomno vrhunski finančni ekonomist, popolnoma drug rang strokovnjaka, kot so naši vrli mencingerjanci (<http://www.finance.si/8355642/Kumrov%C5%A1ki-gradualizem>). Tisti, ki ga poznajo, pravijo, da je priden, zagrižen, osebno pošten. Vse to je seveda odlična popotnica za prihodnjega finančnega ministra. In da ni zadolžen pri nobenih klikah in omrežjih, kar je še bolje. Videti je tudi precej svojeglav in trmast, kar je včasih dobro, včasih pa tudi ne. Kljub vsemu temu pa imam do imenovanja Dušana Mramorja mnogo več pomislov, kot jih je v svojem komentarju izrazil urednik.

Moja prva zamera do Mramorja je, da se njegovega prvega mandata ne spomnim po ničemer koristnem. Spomnim se ga po nekaj ponesrečenih birokratskih blesarijah, kot so obdavičev bonitet v obliki službenih mobilnih in parkirišč, pa nesrečnih prevladujočih kapitalističnih deležev. In po ničemer koristnem. O. K., mogoče je res sem in tja malenkost racionaliziral javne finance, sem in tja kaj priškrnil kakšno neumno razmetavanje javnega denarja, sklenil kakšen bolj pameten sporazum s sindikati, kot bi ga kdor drug na njegovem mestu. A nič takega, da bi se ga človek spomnil.

Pabi se ga moral. Ker Dušan Mramor ni kdorkoli. Ne le da je bil finančni minister v obdobju 2002-2004, ko se je zgodila odločilna faza podmiselnih tajkunske koncentracije kapitala v »olastninjenih« slovenskih podjetjih, bil je tudi predsednik sveta agencije za trg vrednostnih papirjev (ATVP) v letih 1994-1999, v najbolj občutljivejšem obdobju naše privatizacije oziroma, kot smo bolj ustrezno imenovali tisto, kar smo zares imeli, lastninjenja. V obeh teh vlogah je imel Mramor kopico priložnosti, da prepreči, da ne bi naš finančni sistem krenil po poti gnilobe. Pa jih

ni izkoristil.

Sliši senesrammo, a gniloba je pravzaprav edini pravi izraz za slovenski finančni sistem. Imamo finančne trge, ki ne opravljajo prav nobene od funkcij, ki bi jih v kapitalizmu morali opravljati, zaradi katerih kapitalizem pravzaprav je kapitalizem. Najočitnejši simptom tega je dejstvo, da naša borza ni predmet hkratne mržnje in strahospoštovanja kot v resnem kapitalizmu, temveč je bila in je še vedno zgolj predmet popolnega omalovaževanja. Pa je naša množična privatizacija seveda ponujala vse nastavke za razvoj vitalnega in relevantnega trga kapitala.

In bančništvo, o katerem je škoda izgubljeni besede, dovolj je bolečina ob misli na tisoče evrov, ki jih bo za sanacijo naših bančnih nacionalnih šampionov prej ali slej moralo izžepa potegniti vsako slovensko gospodinjstvo. Tovarišijski posel, ki zunaj oddelka intenzivne nege očitno sploh ne more več preživeti.

Za tiste manjše slovenske banke, ki so jih že zgodaj prevzeli tujci, so novi lastniki hitro ugotovili, da morajo slovenske bančnike najprej naučiti osnov bazičnega komercialnega bančništva. Jasno, saj jih desetletja delovanja v samoupravnem socializmu nikakor niso mogla usposobiti za uspešno delovanje v razmerah tržnega kapitalizma. Ker so bili bolj kot glede na ključne poslovne indikatorje navajeni posojati denar glede na ključne telefonske klice v slogu: »Poslušaj, doktor Saša ima odlični projekt klinike v Rimskih termah, delovna mesta pa to, malo pogledajte to« ali »Zdenko ima krasno priložnost za širitev posla, oklepniki, veš, vojska, to se spleča, naredite, kar se da«. No, in natančno ti isti bančniki, samo v državnih bankah, ki bi se morali učiti ABC, ki so šele leta pozneje ugotovili, kaj je EBITDA, so se prav v Mramorjevem prvem mandatu začeli na veliko usmerjati v najbolj zapletene in tvegane posle investicijskega bančništva pri prevzemanju podjetij.

Najrajši so imeli posle tako imenovane Kordeževe paradigme - dolgoročen špekulativen LBO, brez centa realne lastne udeležbe kupca (equity tranše), kjer je bilo edino zavarovanje (colateral) dobro ime dolžnika, po možnosti tako iz Foruma 21, glavna tehnika pa navzkrižno parkiranje deležev po vsej Sloveniji, »a i šire«, in kjer, kot je eksplisitno zatrdil dolžnik, niti ob sklenitvi posla ni bilo nobenega namena, da bi se posojilo sploh kdaj poplačalo. In te posle so banke seveda kreditirale s kratkoročnimi posojili, saj dolgoročnih virov tako ali tako nikoli niso imele.

Pred vsem tem bančnim šalabajzarstvom, ob katerem so se vsi normalni domači in tuji finančniki držali za glavo, si je naš kandidat za ministra, žal, v svojem prvem ministrskem mandatu samo zatiskal oči. Kot si je uspešno zatiskal oči pred stranpotmi slovenske privatizacije v obdobju, ko je načeloval ATVP. Nič ni storil, ko so se privatizacijski skladi, pidi, namenjeni temu, da bi kot zunanji solastniki pomagali usmerjati podjetja na novi tržni poti, na hitro spremenili v eno najhujših metastaz sistema. Nič ni ukrenil za zaščito njihovih malih delničarjev, ko so si družbe za upravljanje zato, ker so bili njegovi predpisi tako neživljenjski, že prvi trenutek prilastile popoln, brezpriziven in dokončen nadzor nad njimi. In je zakon o zaščiti malih delničarjev sprejela šele prva Janševa vlada potem, ko je bila vsa majoneza že zdavnaj iztisnjena iz tiste tube. Nič ni ukrenil proti transakcijam in koncentracijam na sivem delniškem trgu. Nič ni ukrenil proti delniškim parkiriščem, ki so izigravala kup tedaj veljavnih zakonov. In proti drugim malverzacijam, s katerimi so vkopana vodstva »lastninjenih« podjetij utrjevala primež svojega nadzora nad njimi.

Takokot v času svojega ministirovanja ni ukrenil nič glede dejstva, da je bila takrat že več kot polovica podjetij na ljubljanski borzi tako ali drugače pod mizo prevzeta, čeprav je tedaj že veljal zakon o prevzemih, pa tudi člen kazenskega zakonika o insajderstvu, pa še marsikaj drugega. In so pri tem početu aktivno asistirali vsi pooblašteni tržni udeleženci, banke, borzne hiše in družbe za upravljanje, pa čeprav je za vsakogar od njih na različnih ravneh regulative obstajalo kakih 500 členov, ki so mu to prepovedovali. In je kljub tej poplavi regulative v praksi dejansko obveljal samo oni člen iz kodeksa Piratov s Karibov: »Take what you can. Give nothing back.«

Čebi Mramor takrat malo odprl oči za dejansko dogajanje v slovenskih finančnih, se danes ne bi ukvarjali z nesrečnimi posledicami tajkunizacije in njenega sesutja. Samo Mladina lahko namreč v svoji kratkovidni mržnji lajna, da je bil dogovor pri Janši o Mercatorju in Delu začetek tajkunizacije Slovenije. V resnici je bil tisti dogovor, če se je res zgodil, le češnja na torti vsega tistega, kar je bilo že v prejšnjem obdobju lepo zapakirano in poparkirano.

Mramorju v prejšnjih mandatih očitno ni bilo prav jasno, kaj se dogaja v slovenskih finančnih. Žalostni klimaks tele lamentacije pa je

Page: 11

Reach: 51000

Country: SLOVENIA

Size: 785 cm2

2 / 2

ugotovitev, da Mramorju nič od tega očitno ni jasno niti danes. V letošnjem pomladanskem intervjuju za Mladino je denimo krivdo za našo trenutno krizo gladko prevalil na prvo Janševo vlado. Počasi, profesor. Diagnozo, da je vsega hudega kriv Janez Janša, si lahko privoščiti magistrica Bratuškova, Mramor pa bi svoj sloves prodornega ekonomskega analitika lahko upravičil tako, da bi v svoji analizi vzrokov težav povrtal še kak korak dlje.

Lahko bi se na primer vprašal, katere makroprudencne ukrepe, ki jih Janševa vlada ni sprejela, so tedaj sprejemali v drugih primerljivih državah, da jim poplava poceni denarja ni povzročila tako pogubnih posledic kot Sloveniji. In potem, ko bi si seveda moral odgovoriti, da tudi druge države takrat tovrstnih ukrepov niso sprejemale, bi bilo produktivno, če bi se gospod profesor vprašal, zakaj je bil pri nas skoraj ves ta denar iz tujine - v nasprotju s primerljivimi državami, ki jim je dotlej že uspelo razviti vsaj približno normalen tržni finančni sistem - večinoma neproduktivno sfrčkan. Ne bi bilo bolj pametno analizirati, zakaj je v primerljivih tranzicijskih državah, ki so imele v tistem času še precej večje primanjkljaje na tekočem računu kot Slovenija, velik delež dodatnih zunanjih virov pristal v konkurenčnih izvoznih projektih, pri nas pa v prevzemih in nepremičninah, se pravi najpreprostejših možnih naložbenih projektih, ki so jih lahko razumeli tudi najbolj tupi tovarišjski nacionalinteresi menedžerji tipa Boško Šrot in Ivan Zidar in njihovi državni bančniki? In, mar ne bi bilo korektno od Mramorja, ko leta 2014 obtožuje prvo Janševo vlado, da ni zmanjševala javne porabe, da se spomni, da so takrat ob najmanjših poskusih varčevanja ulice preplavili sindikalisti, na njihovem čelu je bil tedanji predsednik republike, na njihovih transparentih je pisalo, da je v Sloveniji huje kot v Darfurju, in tovrstnim neokusnim sloganom so veselo skandirali vsi dominantni mediji?

Zvrčati na prvo Janševo vlado krivdo za trenuten porazni položaj našega gospodarstva je enako, kot da svojemu osebnemu trenerju očitata, da ste predebeli. Trener bi seveda za vas lahko naredil marsikaj več, a vi ste tisti, ki ste prišli v telovadnico leni, zamaščeni, nedisciplinirani, s slabimi prehranskimi navadami in s tistim odvrtnim refleksom, da ste vedno pametnejši od vsakogar, ki vam hoče dati koristen nasvet. In ki stokate in padete v depresijo vsakič, ko trener zahteva od vas malo več navora, aktivnosti in odpovedovanja.

Simptomatično središče omenjenega in-

tervjuja pa je odstavek, v katerem Mramor tarna, da mu najboljši diplomanti tožijo, da pri zaposlovanju ne veljajo več sposobnosti, a le še zveze in poznanstva. Halo, gospod profesor, to je za vas nekaj novega? Pa tako je delovala še vsaka organizacija, vsaka institucija, vsaka skupnost v človeški zgodovini. Razen v okolju, kjer profitni motiv in delovanje trga in konkurence take organizacije izločijo in preživijo zgolj tiste, ki upoštevajo pozitivno kadrovske selekcije in meritokratska načela pri napredovanju, vodenju in upravljanju.

Into je zares osrednja Mramorjeva težava. Mramor je eden izmed mandarinov s Kardeljeve ploščadi, ki, razen izjem, intimno ne verjamejo v kapitalizem, zasebno pobudo, profitni motiv. Ne razumejo njihovega vpliva na inovativnost, rast produktivnosti, rast standarda. Zato je zanje vseeno, če prihranke usmerjajo državne banke ali trg kapitala in če podjetja v finančnih težavah sanirajo državne garancijske sheme in državni interventni skladi ali pa zasebni investicijski potencial, ki bi ga z nekimi pametnimi ukrepi lahko privabili. Glavno, da se agregati seštejejo in sta leva in desna stran izravnani.

Zato je od Mramorja sicer pričakovati, da bo državne finance vodil kompetentno, da jih bo poskušal voditi vzdržno, da se bodo agregati ujemali. Realno je pričakovati tudi kakšne komplikacije, ki bodo po nepotrebem in brez fiskalnih koristi grenile življenje davkoplačevalcem. Še pomembneje pa je, da je njegov doseg, da bo v sistem, ki je na popolnoma napačnem kurzu, prinesel malo več reda in racionalnosti, a nič več. Smer bo še vedno napačna. Drugače povedano, od Mramorja, žal, pričakujem, da bo glede glavnih značilnosti slovenske tovarišjske

Gostujoči komentar Blaž Vodopivec

finance@finance.si

ekonomije cement statusa quo. Ni čudno, da mu Mladina že ploska.

Bojim se, da enako lahko pričakujemo od celotne Cerarjeve vlade. Premalo. Škoda.

[1] LBO, Leveraged Buyout, odkup podjetja s sposojenim denarjem.

Moja prva zamera do Dušana Mramorja je, da se njegovega prvega mandata ne spomnim po ničemer koristnem. Spomnim se ga po nekaj ponesrečenih birokratskih blesarijah, kot so obdavčitev bonitet v obliki službenih mobiltelefonov in parkirišč, pa nesrečnih prevladujočih kapitalskih deležev.

■ Blaž Vodopivec je doktor psihologije in finančnik z 20-letnimi izkušnjami v upravljanju in nadzornih svetih družb
 ■ Ocenite komentar, napišite svoje mnenje: www.finance.si/komentarji
 ■ Komentarji izražajo stališča avtorjev, in ne nujno tudi organizacij, v katerih so zaposleni, ali uredništva Financ.

